

Boekhouden voor het hbo
Deel 2

Boekhouden voor het hbo

Deel 2

Opgaven

Gerard van Heeswijk
Stef Stienstra

Met medewerking van
Sascha Nieuwboer

Boom

Inhoud

Voorwoord vii

DEEL A – BOEKHOUDING VAN INDUSTRIËLE ONDERNEMINGEN

1	Inleiding	1
2	Homogene massaproductie (make-to-stock)	3

Opslagmethode

3	Stukproductie (make-to-order, engineer-to-order)	15
4	Heterogene massaproductie	39
5	Dienstverlenende ondernemingen	53

Kostenplaatsenmethode

6	De kostprijsberekening bij de kostenplaatsenmethode	67
7	Boekingen bij toepassing van de kostenplaatsenmethode	71
8	Indirecte kostenbudgetten	97
9	Seizoencorrecties	105
10	Activity Based Costing	113
11	Variabele kostencalculatie	125

Diverse boekingen

12	Uitval en afval	133
13	ERP-systemen	147

DEEL B – FISCALE VERSLAGGEVING, GECONSOLIDEERDE JAARREKENING, FUSIES EN OVERNAME

Belastingen

14	Fiscale jaarrekening	163
15	Belastingen en tijdelijke verschillen	179

Deelnemingen en consolidatie

16	Deelnemingen	199
17	Geconsolideerde jaarrekening	217
18	Intercompany-transactie en consolidatie	229
19	Fiscale eenheid	253

Fusie en overname

20	Fusie en overname	265
	Extra Opgaven	275

De volgende hoofdstukken zijn online beschikbaar via www.boekhoudenvoorhethbodeel2.nl

21	De analyse van het verkoopresultaat
22	Niet-proportioneel variabele kosten en indirecte kostenbudgetten
23	Initiële kosten
24	Revisie van duurzame productiemiddelen
25	Tijdelijke correctieboekingen op de kosten
26	De economische voorraad in de boekhouding
27	Emballage en statiegeld
28	Boekingen bij quasigoederen
29	De filiaalboekhouding

Voorwoord

De tweede druk van *Boekhouden voor het hbo deel 2 - opgaven* is met name in deel B ingrijpend gewijzigd ten opzichte van de vorige druk. In de paragraaf *Ingrijpende herziening tweede druk* vind je meer informatie over deze wijzigingen.

Boekhouden voor het hbo is een methode voor het economische onderwijs in het hbo. De serie bestaat uit twee delen:

- *Boekhouden voor het hbo deel 1* behandelt de volgende onderwerpen:
 - a. de boekhoudkundige cyclus;
 - b. de permanence toegepast op de kosten en opbrengsten;
 - c. verdieping van boekingen aan de inkoop- en verkoopzijde (ook: permanence toegepast op de brutowinst);
 - d. specifieke boekingen bij de ondernemingsvormen vof, bv en nv.
- *Boekhouden voor het hbo deel 2* behandelt de volgende onderwerpen:
 - a. boekhouden voor industriële ondernemingen;
 - b. boekhoudkundige aspecten van de fiscale verslaggeving, deelnemingen, de geconsolideerde jaarrekening en verwante onderwerpen.

In *Boekhouden voor het hbo deel 2 - opgaven* vind je opgaven bij de onderwerpen die op de meeste hbo-opleidingen worden behandeld. Voor een volledig overzicht van de onderwerpen kun je uiteraard de inhoudsopgave van het boek raadplegen.

Opgaven bij een aantal overige onderwerpen, die minder frequent in het hbo worden behandeld zijn niet in het boek opgenomen, maar vind je op de website bij dit boek:

 www.boekhoudenvoorhethbodeel2.nl. Aan het eind van de inhoudsopgave staat een overzicht van de onderwerpen van deze extra hoofdstukken. Je kunt een account aanmaken voor deze website door de activatiecode uit het boek te gebruiken.

Ingrijpende herziening tweede druk

Bij de tweede herziene druk van *Boekhouden voor het hbo deel 2 - theorie* is nadrukkelijk rekening gehouden met wensen uit het onderwijsveld met betrekking tot met name deel B van het boek. Dit heeft ertoe geleid dat de gehele inhoud van dit deel van het boek volledig is herzien en soms geheel herschreven. We hopen hiermee deze hoofdstukken beter geschikt te hebben gemaakt voor zelfstudie van studenten. Eveneens is de stof uitgebreid waar dat noodzakelijk was.

De herziening van deel B van het theorieboek heeft uiteraard ook zijn weerslag op het opgavenboek. Het aantal opgaven in dit deel van het boek is meer dan verdubbeld (van ca. 50 naar 110 opgaven). Er is naar gestreefd een goede mix te bieden van instapopgaven, eenvoudige opgaven en complexere toepassingen.

In het eerste deel van het boek (deel A) is uitsluitend hoofdstuk 5, Boekhouding van dienstverlenende ondernemingen, grondig herzien en uitgebreid, met eveneens een ruime verdubbeling van het aantal opgaven voor dat hoofdstuk.

Het totaal aantal opgaven in dit boek is ten opzichte van de eerste druk gestegen van 140 naar 210 opgaven.

Website

Via de website www.boekhoudenvoorhethbodeel2.nl vinden studenten één Excelbestand met tabbladen per hoofdstuk voor het uitwerken van de opgaven, waardoor het niet nodig is een apart werkboek aan te schaffen.

Voor student en docent zijn via deze website ook de uitwerkingen van alle opgaven beschikbaar in één praktisch Excelbestand. Ook komen op deze website en via een open YouTube-kanaal *Boekhouden voor het hbo* bij alle hoofdstukken kennisclips beschikbaar waarin uit elk hoofdstuk minstens één opgave wordt besproken en uitgewerkt in een Excelwerkblad.

Verdere aandachtspunten zijn:

- Achter elke opgave staat een verwijzing naar de paragraaf waar deze opgave bij hoort;
- Aan het eind van het boek staan 'extra opgaven' die betrekking hebben op onderwerpen bij onderdeel B *boekhoudkundige aspecten van de fiscale verslaggeving, deelnemingen, de geconsolideerde jaarrekening en verwante onderwerpen*, die de stof van een aantal hoofdstukken afdekken.

De opgaven in dit boek zijn samengesteld door Gerard van Heeswijk en Stef Stienstra met redactionele bijdragen van Sascha Nieuwboer voor deel B van het boek.

Gerard van Heeswijk heeft meer dan 30 jaar ervaring in het onderwijs waarvan 25 jaar in het hbo. Daarvoor was hij werkzaam in de accountancy. Hij is medeauteur van een toonaangevende methode voor de administratieve opleidingen binnen het mbo, waarvoor hij het overgrote deel van de boekhoudkundige onderdelen schreef.

Stef Stienstra is een zelfstandig gevestigde accountant, die tevens een aantal jaren cursussen voor het diploma SPD Bedrijfsadministratie verzorgde, met name voor de vakken bedrijfsadministratie, externe verslaggeving, bedrijfseconomie, administratieve organisatie, belastingrecht en algemene economie. Hij is tevens medeauteur van een toonaangevende methode voor de administratieve opleidingen binnen het mbo, waarvoor hij alle stukken met betrekking tot administratieve organisatie en accountancy schreef.

Sascha Nieuwboer is werkzaam als docent boekhouden, bedrijfseconomie en externe verslaggeving aan de Opleiding Accountancy van de Hogeschool Rotterdam.

Wij staan open voor vragen, opmerkingen over het boek en voor suggesties ter verbetering van de inhoud en opzet van het boek. Hiermee kun je je wenden tot de uitgever Boom hoger onderwijs (docentenservice@bua.nl).

Voorjaar 2017,
Gerard van Heeswijk
Stef Stienstra
Sascha Nieuwboer

1

Inleiding

Opgave 1-1 par. 1.5

- a. Beschrijf kort wat onder Management Accounting wordt verstaan.
- b. Beschrijf in eigen woorden hoe het transformatieproces bij een producent van surfplan-ken eruitziet.
- c. Geef twee voorbeelden van variabele en constante kosten bij een producent van kantoor-meubilair.
- d. Variabele kosten kunnen een progressief karakter hebben. De loonkosten zijn hiervan een bekend voorbeeld. Licht dit in eigen woorden toe.
- e. Leg in eigen woorden uit waarom de kostprijsformule verandert als de variabele kosten een niet-proportioneel verloop hebben.
- f. Geef twee voorbeelden van indirecte loonkosten bij een producent van koffiemachines.
- g. Leg uit waarom er bij heterogene productie, in tegenstelling tot homogene productie, wel een onderscheid bestaat tussen directe en indirecte kosten.
- h. Welke methoden van kostprijsverbijzondering komen in aanmerking als er sprake is van heterogene productie?
- i. Wat is de betekenis van de rationele productiecapaciteit in de kostprijsberekening?
- j. Wat is het kenmerkende verschil tussen de enkelvoudige en de verfijnde opslagmethode?
- k. Wat is het grote verschil tussen de ABC-methode voor kostprijsberekening en de traditionele kostprijsberekeningen?

Opgave 1-2 par. 1.6

- a. Beschrijf kort wat het grote verschil is tussen MRP I en MRP II.
- b. Wat versta je onder logistiek?
- c. Geef een omschrijving van het KOOP.
- d. Welke hoofdindeling in logistieke systemen kun je maken bij industriële ondernemingen?
- e. Wat is het verschil tussen *productie op voorraad* en *assembleren op order*?
- f. Geef twee voorbeelden van (*inkopen en*) *productie op order*.
- g. Geef een voorbeeld van *assembleren op order*.

2

Homogene massaproductie Make-to-stock

Bij de opgaven wordt steeds verondersteld dat de permanence wordt toegepast met maandelijkse resultaatbepaling.

Bij het uitwerken van de opgaven mogen de volgende grootboekrekeningen gebruikt worden, tenzij anders vermeld:

011	Afschrijving gebouwen	460	Energiekosten
012	Afschrijving machines	470	Onderhoudskosten
049	Winstsaldo 2018	480	Overige kosten
100	Kas	499	Overboekingsrekening
110	Bank	600	Grondstofkosten
130	Debiteuren	601	Lonen
140	Crediteuren	602	Overige fabricagekosten
145	Nog te ontvangen facturen	610	Standaardgrondstofkosten
151	Te betalen loonheffingen	611	Standaardlonen
153	Te betalen pensioenpremies	612	Standaard overige fabricagekosten
155	Te betalen lonen	630	Betaalde lonen
180	Te vorderen OB	631	Verrekende lonen
181	Te betalen OB	699	Overboekingsrekening
190	Vooruitbetaalde bedragen	700	Voorraad gereed product
192	Nog te betalen bedragen	800	Kostprijs verkopen
300	Voorraad grondstoffen	810	Verkoopkosten
301	Voorraad hulpstoffen	840	Opbrengst verkopen
310	Nog te ontvangen grondstoffen	899	Overboekingsrekening
320	Prijsverschillen bij inkoop	900	Efficiencyresultaat op grondstoffen
400	Verbruik grondstoffen	905	Efficiencyresultaat op lonen
405	Verbruik hulpstoffen	915	Prijsverschil op lonen
410	Loonkosten	920	Resultaat op overige fabricagekosten
430	Afschrijvingskosten	940	Transactieresultaat
435	Interestkosten	950	Incidentele winsten en verliezen
440	Autokosten	999	Overboekingsrekening
450	Verzekeringskosten		

Opgave 2-1 **par. 2.2**

Gegeven

Industriële onderneming Argona bv vervaardigt slechts één massaproduct. Met betrekking tot de benodigde grondstoffen zijn onder andere de volgende rekeningen in gebruik:

- 300 Voorraad grondstoffen
310 Nog te ontvangen grondstoffen

Eventuele prijsverschillen worden bij ontvangst van de grondstoffen geboekt.

Over de maand april 2018 zijn onder andere de volgende gegevens uit de dagboeken verzameld:

Inkoopboek

Ontvangen facturen:

voor grondstoffen	€	25.600
huurnota magazijnen tweede kwartaal 2018	-	7.800
onderhoudskosten april 2018	-	3.600
reparatie bedrijfsauto	-	530
omzetbelasting	-	6.243,30
	€	<u>43.773,30</u>

Loonlijst

Brutolonen april 2018	€	45.900
Ingehouden pensioenpremie	€	1.836
Ingehouden loonheffingen	-	<u>18.250</u>
	€	<u>20.086</u>
Te betalen nettolonen	€	25.814

Sociale lasten voor rekening van de werkgever: 15% van de brutolonen.

Pensioenpremie voor rekening van de werkgever: 5% van de brutolonen.

Magazijnontvangstenregister

Ontvangen en opgeslagen in het magazijn grondstoffen:

tegen factuurprijs	€	25.200
tegen vaste verrekenprijs	-	26.880

Bankboek

Betaald:

de nettolonen	€	25.814
diverse leveranciers	-	23.600
vooruitbetaalde verzekeringspremies	-	1.360
interest eerste kwartaal 2018	-	2.400
benzine april 2018	-	2.900
energiekosten april 2018	-	3.680
omzetbelasting	-	<u>1.381,80</u>
	€	61.135,80

Magazijnafgifte register

Afgegeven ten behoeve van de productie grondstoffen

tegen vaste verrekenprijzen	€	21.680
-----------------------------	---	--------

Memoriaal

Diverse kosten april 2018:

afschrijvingskosten bedrijfspand (excl. magazijn)	€	6.400
afschrijvingskosten machines	-	4.850
verzekeringskosten	-	1.060
interestkosten	-	800
huurkosten	-	2.600

Gevraagd

Geef de journaalposten van bovenstaande gegevens.

Opgave 2-2 par. 2.3*Gegeven*

Bij industriële onderneming Delvar bv wordt uitsluitend product Alvaro in massa vervaardigd. De standaardfabricagekostprijs van een eenheid Alvaro is voor 2018 als volgt samengesteld:

• 4 kg grondstof à € 20 per kg	€	80
• 5 arbeidsuren à € 32 per uur	-	160
• overige fabricagekosten	-	70
		<hr/>
Standaardfabricagekostprijs	€	310

Met betrekking tot de inkoop en ontvangst van de grond- en hulpstoffen zijn de volgende rekeningen in gebruik:

145 Nog te ontvangen facturen (VVP)	301 Voorraad hulpstoffen (VVP)
300 Voorraad grondstoffen (VVP)	320 Prijsverschillen bij inkoop

Over de maand juni 2018 zijn onder andere de volgende dagboekgegevens verzameld:

Magazijnontvangstenregister

Ontvangen en opgeslagen in magazijn:

	Grondstoffen	Hulpstoffen
Tegen vaste verrekenprijzen	€ 190.000	€ 16.000
<i>Loonlijst</i>		
Brutolonen april 2018		- 342.500
Ingehouden pensioenpremie	€ 6.850	
Ingehouden loonheffingen	- 125.550	
		<hr/>
Te betalen nettolonen		€ 210.100

Sociale lasten voor rekening van de werkgever: 15% van de brutolonen.

Pensioenpremie voor rekening van de werkgever: 3% van de brutolonen.

Inkoopboek

Ontvangen facturen:

	Vaste ver- reken prijzen	Factuur- prijzen
Grondstoffen	€ 192.300	€ 191.560
Hulpstoffen	- 15.800	- 16.140
Omzetbelasting		- 43.617
		<u>€ 251.317</u>

Magazijnafgifteregister

Verbruikt tegen vaste verrekenprijzen:

grondstoffen	€ 197.500
hulpstoffen	- 15.900

Overboekingsregister

Het grondstofverbruik (zie 4) en de loonkosten (zie 2) overboeken naar rubriek 6.

De overige fabricagekosten volgens rubriek 4 bedroegen	€ 175.600
De verkoopkosten volgens rubriek 4 bedroegen	- 21.650

Productieregister

Gereedgekomen en afgeleverd aan het magazijn voor gereed product: 2.500 eenheden Alvaro.

Aan het begin en eind van de maand waren er geen goederen in bewerking.

Gevraagd

- a. Journaliseer de hiervoor vermelde dagboekgegevens.
- b. Bepaal met behulp van de rekeningen in rubriek 6:
 - het efficiencyverschil op het grondstofverbruik;
 - het fabricageresultaat op de lonen;
 - het fabricageresultaat op de overige fabricagekosten.
 Geef ook aan of er sprake is van voordelige of nadelige resultaten.
- c. Geef een (extracomptabele) controleberekening van het efficiencyverschil op het grondstofverbruik.

Opgave 2-3 par. 2.4*Gegeven*

Zie uitwerking opgave 2-2. Verder wordt nog het volgende gegeven verstrekt:

Arbeidsurenregister

In de maand juni 2018 is er 12.660 uur gewerkt.

Gevraagd

- Geef de journaalpost die naar aanleiding van het arbeidsurenregister kan worden gemaakt.
- Geef de rekeningen in rubriek 6 met betrekking tot de lonen.
- Splits het fabricageresultaat op de lonen in:
 - een efficiencyverschil;
 - een prijsverschil.
- Geef een controleberekening van het efficiency- en prijsverschil op de lonen.

Opgave 2-4 par. 2.4*Gegeven*

In de industriële onderneming Wildschut bv wordt uitsluitend massaproduct Alda vervaardigd. De standaardfabricagekostprijs van een eenheid Alda is voor 2018 als volgt samengesteld:

• 6 eenheden grondstof à € 6,50 per eenheid	€	39
• 3 arbeidsuren à € 24 per uur	-	72
• overige fabricagekosten	-	55
		166
Standaardfabricagekostprijs	€	166

De ingekochte grondstoffen worden tegen vaste verrekenprijzen opgenomen in het magazijn. De grondstoffen worden *altijd eerder ontvangen* dan de facturen.

Met betrekking tot de maand mei 2018 worden de volgende gegevens verstrekt:

Magazijnontvangstenregister

Datum	MB	VVP	Inkoopprijs
8/5	576	€ 5.200	€ 5.120
.....	-	-
Totaal		€ 78.800	€ 77.580

Inkoopboek

Datum	Fact. nr.	Inkoopprijs grondstoffen	OB	Factuurbedrag
6/5	598	€ 5.120	€ 1.075,20	€ 6.195,20
.....	-	-	-
Totaal		€ 72.500	€ 15.225	€ 87.725

Verbruiksregister grondstoffen

Afgegeven grondstoffen ten behoeve van het productieproces € 80.275

debet				Bankboek				credit			
Datum	Stuknr.	Nr.+Tegenrekening	Bedrag	Datum	Stuknr.	Nr.+Tegenrekening	Bedrag				
.....				
23-5	B 149	151 Te bet. loonheffingen	€ 59.216	23-5	B 149	410 Loonkosten	€ 133.600				

Memoriaal

Het werkgeversaandeel in de sociale lasten bedraagt 12,5% van het brutoloon.

Overboekingsregister

Verbruik grondstoffen	€	80.275
Loonkosten	-	150.300
Overige (fabricage)kosten	-	108.650
	€	<u>339.225</u>

Arbeidsurenregister

Het aantal arbeidsuren in mei is: 6.140.

Productieregister

In de maand mei 2018 zijn 2.000 eenheden Alda gereedgekomen.

Er zijn aan het begin en eind van de maand mei 2018 geen goederen in bewerking.

Gevraagd

- Journaliseer de hiervoor vermelde gegevens.
- Bepaal aan de hand van de rekeningen in rubriek 6 de efficiencyverschillen op:
 - de grondstofkosten;
 - de lonen;
 - het prijsverschil op de lonen;
 - het fabricageresultaat op de overige fabricagekosten.

Opgave 2-5 **par. 2.5***Gegeven*

Zie uitwerking opgave 2-4. Over de maand mei 2018 worden verder de volgende verkoopgegevens verstrekt:

Verkoopboek

Verkocht op rekening en afgeleverd 2.800 eenheden Alda à € 225	€	630.000
Omzetbelasting 21%	-	<u>132.300</u>
	€	762.300

Gevraagd

- Geef de journaalpost van het verkoopboek.
- Boek de resultaten uit rubriek 6 en 8 zo gedetailleerd mogelijk over naar rubriek 9.
- Stel de (bedrijfseconomische) winst-en-verliesrekening over de maand mei 2018 samen.
- Boek het perioderesultaat over de maand mei over naar rubriek 0.

Opgave 2-6 par. 2.6*Gegeven*

Industriële onderneming Wijers bv heeft per 31 maart 2018 de volgende gedeeltelijke saldibalans samengesteld. Over de maand maart 2018 moeten de overboekingen van de resultaten vanuit rubriek 6, 8 en 9 nog plaatsvinden.

nr. grootboekrekening	SALDIBALANS	
	debet	credit
049 Winstsaldo lopend boekjaar		€ 459.200
400 Verbruik grondstoffen	€ 441.090	
405 Verbruik hulpstoffen	- 52.200	
410 Loonkosten	- 1.085.136	
430 Afschrijvingskosten	- 120.600	
435 Interestkosten	- 13.500	
440 Autokosten	- 26.700	
445 Assurantiekosten	- 20.250	
450 Onderhoudskosten	- 41.040	
455 Schoonmaakkosten	- 14.700	
460 Administratiekosten	- 28.500	
465 Accountantskosten	- 16.800	
470 Energiekosten	- 104.400	
490 Overige kosten	- 137.700	
499 Overboekingsrekening		€ 2.102.616
Subtotaal rubriek 4	€ 2.102.616	€ 2.102.616
600 Grondstofkosten	€ 441.090	
601 Lonen	- 1.076.800	
602 Overige fabricagekosten	- 576.390	
610 Standaard grondstofkosten		€ 436.000
611 Standaardlonen		- 1.108.000
612 Standaard overige fabricagekosten		- 570.000
630 Betaalde lonen	- 1.085.136	
631 Verrekende lonen		- 1.076.800
699 Overboekingsrekening	- 23.600	
Subtotaal rubriek 6	€ 3.203.016	€ 3.190.800

(vervolg op volgende pagina)

nr. grootboekrekening	SALDIBALANS	
	debet	credit
800 Kostprijs verkopen	€ 3.264.000	
830 Rabatten	- 122.400	
840 Opbrengst verkopen		€ 4.080.000
899 Overboekingsrekening	- 435.600	
Subtotaal rubriek 8	€ 3.822.000	€ 4.080.000
900 Efficiencyresultaat op grondstofkosten	€ 3.980	
905 Efficiencyresultaat op lonen		€ 37.500
915 Prijsverschil op lonen	- 5.840	
920 Resultaat op overige fabricagekosten	- 4.080	
940 Transactieresultaat		- 435.600
999 Overboekingsrekening	- 459.200	
Subtotaal rubriek 9	€ 473.100	€ 473.100

Gevraagd

- Bereken de verschillende resultaten in rubriek 6 en 8 die in maart 2018 zijn behaald.
- Boek de resultaten van rubriek 6 en 8 over naar rubriek 9.
- Stel de gedeeltelijke kolommenbalans samen nadat alle overboekingen zijn verricht. Geef hierbij ook de journaalpost van de overboeking van het perioderesultaat over de maand maart 2018 naar rubriek 0.
- Stel de (bedrijfseconomische) winst-en-verliesrekening over de maand maart 2018 samen.

Opgave 2-7 par. 2.7

Gegeven

Industriële onderneming Skadi bv produceert uitsluitend massaproduct Redsnipper. De standaardkostprijs van een eenheid Redsnipper is als volgt opgebouwd:

• 1 kg grondstof à € 6 per kg	€	6
• 1 arbeidsuur à € 30 per uur	-	30
• overige fabricagekosten	-	36
Standaardfabricagekostprijs	€	72

De grondstoffen worden altijd later dan de facturen ontvangen. Het prijsverschil wordt geboekt bij ontvangst van de grondstoffen.

Bij Skadi zijn met betrekking tot de maand september 2018 de volgende financiële feiten verzameld:

1. De volgende facturen zijn ontvangen voor:
grondstoffen 3.000 kg à € 6,50	€	19.500
omzetbelasting 21%	-	4.095
		23.595
	€	23.595
2. De onder 1 ingekochte grondstoffen in het magazijn opgeslagen tegen de VVP van € 6 per kg.
3. De loonlijst geeft aan:
brutolonen september 2018	€	57.800
ingehouden loonheffingen	-	21.360
		36.440
uit te betalen nettolonen	€	36.440

Het werkgeversaandeel in de sociale premies bedraagt 10% van het brutoloon.

4. Grondstoffenverbruik: 2.200 kg.
5. De grondstof- en loonkosten (zie 3 en 4) overboeken naar rubriek 6.
6. De overige fabricagekosten ten bedrage van € 75.500 eveneens overboeken naar rubriek 6.
7. Het aantal arbeidsuren in de maand september 2018 bedroeg 2.060 uur.
8. Gereedgekomen en afgeleverd aan het magazijn voor gereed product: 2.000 eenheden Redsnipper.
9. Berekend tegen standaardhoeveelheden en -prijzen is besteed aan goederen in bewerking:

	per 1 september 2018		per 30 september 2018		
Grondstoffen	50 kg à € 6 per kg	€ 300	150 kg à € 6 per kg	€ 900	
Lonen	40 uur à € 30 per uur	- 1.200	120 uur à € 30 per uur	- 3.600	
Overige fabricagekosten		- 750		- 2.250	
		€ 2.250		€ 6.750	
		€ 2.250		€ 6.750	

10. De verkopen in september bedroegen:
gefactureerd en afgeleverd 2.600 eenheden Redsnipper à € 90	€	234.000
omzetbelasting 21%	-	49.140
		283.140
	€	283.140

Gevraagd

- a. Geef de journaalposten naar aanleiding van de gegevens over september 2018.
- b. Bepaal intracomptabel:
1. het efficiencyverschil op de grondstofkosten;
 2. het efficiencyverschil op de loonkosten;

3. het fabricageresultaat op de overige fabricagekosten;
4. het prijsverschil op de lonen.

Geef ook aan of er sprake is van voordelige of nadelige verschillen.

- c. Geef gemotiveerd aan of de efficiencyverschillen op de grondstof- en loonkosten is bepaald over:
- de gehele productie van september 2018 of;
 - de gereedgekomen productie in september 2018.

Opgave 2-8 **par. 2.7**

Gegeven

In industriële onderneming Van Swieten wordt uitsluitend product Braspar vervaardigd. De standaardfabricagekostprijs van een eenheid Braspar is als volgt opgebouwd:

• grondstoffen: 2 eenheden à € 5 per eenheid	€	10
• lonen: 3 arbeidsuren à € 25 per uur	-	75
• overige fabricagekosten	-	40
		<hr/>
Standaardfabricagekostprijs	€	125

Met betrekking tot de maand februari 2018 zijn de volgende gegevens bekend:

Overboekingsregister

Overboeken naar rubriek 6:

het grondstofverbruik	€	25.000
de lonen	-	197.715
de overige fabricagekosten	-	108.000

Arbeidsurenregister

Het aantal arbeidsuren is 8.070.

Productieregister

In de maand februari 2018 zijn 2.700 eenheden Braspar gereedgekomen.

Register goederen in bewerking

	per 1 februari 2018		per 28 februari 2018	
Grondstoffen	1.400 eenh. à € 5 per kg	€ 7.000	1.200 eenh. à € 5 per kg	€ 6.000
Lonen	1.900 uur à € 25 per uur	- 47.500	1.750 uur à € 25 per uur	- 43.750
Overige fabricagekosten		- 22.500		- 20.000
		<hr/>		<hr/>
		€ 77.000		€ 69.750
		<hr/>		<hr/>

Gevraagd

- a. Journaliseer de hiervoor vermelde gegevens over de maand juni 2018.
- b. Bepaal intracomptabel het efficiencyverschil op de loonkosten en geef aan of dit een voordelig of een nadelig verschil is.

- c. Bepaal intracomptabel het prijsverschil op de loonkosten en geef aan of dit een voordelig of een nadelig verschil is.
- d. Geef de (extracomptabele) controleberekening van de prijsverschillen en efficiencyverschillen op de lonen.

Opgave 2-9 **par. 2.7**

Gegeven

Zie opgave 2-7. Veronderstel nu dat bij Skadi bv de goederen in bewerking aan het eind van een boekingsperiode worden vastgesteld op basis van de werkelijke hoeveelheden.

Register goederen in bewerking

	per 1 september 2018		per 30 september 2018	
Grondstoffen	60 kg à € 6 per kg	€ 360	170 eenh. à € 6 per kg	€ 1.020
Lonen	45 uur à € 30 per uur	- 1.350	130 uur à € 30 per uur	- 3.900
Overige fabricagekosten		- 680		- 2.200
		<u>€ 2.390</u>		<u>€ 7.120</u>

Gevraagd

- a. Geef de journaalposten die van de goederen in bewerking aan het begin en eind van de maand september worden gemaakt.
- b. Bepaal met behulp van de rekeningen in rubriek 6 de efficiencyverschillen over de grondstof- en loonkosten en het fabricageresultaat op de overige fabricagekosten in september 2018.
- c. Verklaar dat de efficiencyverschillen en het fabricageresultaat nu over de gereedgekomen productie in september wordt bepaald.